

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Kolu, Jaana

Title: Onko suomen ja ruotsin koodinvaihdolla kielioppia? : substantiivien ja verbien taivutus Haaparannan, Tukholman ja Helsingin kaksikielisissä keskusteluissa

Year: 2016

Version:

Please cite the original version:

Kolu, J. (2016). Onko suomen ja ruotsin koodinvaihdolla kielioppia? : substantiivien ja verbien taivutus Haaparannan, Tukholman ja Helsingin kaksikielisissä keskusteluissa. *Lähivõrdlusi. Lähivertailuja*, 26, 182-221. <https://doi.org/10.5128/LV26.06>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Onko suomen ja ruotsin koodinvaihdolla kielioppia? Substantiivien ja verbien taivutus Haaparannan, Tukholman ja Helsingin kaksikielisissä keskusteluissa

J A A N A K O L U

Jyväskylän yliopisto

Tiivistelmä. Tutkimuksessa tarkastellaan kaksikielisten 13–15-vuotiaiden nuorten koodinvaihtoa suomen ja ruotsin välillä luokkahuoneen ulkopuolella nauhoitetuissa arkikielisissä keskusteluissa Haaparannassa (2014–2015), Tukholmassa (2015–2016) ja Helsingissä (2014). Artikkelissa kartoitetaan, miten toisesta kielestä upotetut substantiivit ja verbit taipuvat koodinvaihdossa. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, taipuvatko upotetut sanat matriisikielen eli pääkielen vai upotetun kielen kieliopin mukaan ja onko eri paikkakunnilta kerättyjen aineistojen välillä eroja. Tavoitteena on myös tutkia, onko suomen ja ruotsin koodinvaihdolla rakenteellisia rajoituksia eli voiko koodinvaihtoa tapahtua silloin, kun kielten sanajärjestys ja rakenteet poikkeavat toisistaan, esimerkiksi kieltolauseissa ja paikallisuuden ilmaisemisessa. Haaparannan aineistossa keskustelujen matriisi- eli pääkieli on suomi, ja suomen kieli antaa useimmiten myös taivutus päätteet suomen kieleen upotetuille ruotsin kielen substantiiveille ja verbeille. Tukholman vertailuaineistossa koodinvaihtoa esiintyy pääasiassa niissä keskusteluissa, joissa suomi on matriisikielenä. Tukholman ja Haaparannan aineistossa on yhteisiä piirteitä; sanajärjestys on koodinvaihtokohdissa pääasiassa yhdenmukainen

molemmissa kielissä, ja ruotsin kielen upotetut substantiivit saavat koodinvaihdossa samoja suomen kielen taivutuspäätteitä. Tukholman aineistossa upotetut ruotsin substantiivit taipuvat kuitenkin n. 50 %:ssa tapauksista ruotsin nominatiivissa ja näyttävät taipuvan ruotsin syntaksin mukaan useammin kuin Haaparannan aineistossa. Helsingin vertailuaineistossa matriisikieli on ruotsi, mutta puhujat suosivat koodinvaihdossa sanajärjestystä, joka on yhdenmukainen ruotsin ja suomen kielessä, ja taivuttavat upotetut suomen substantiivit ja verbit, kuten ne taipuisivat vastaavissa suomen kielen lauseissa. Poikkeuksen tekevät ainoastaan suomen substantiivit, jotka esiintyvät ruotsin prepositiolausekkeissa paikkan adverbialleina. Koodinvaihtoa voi tapahtua myös kohdissa, joissa suomen ja ruotsin lauserakenteet ja sanajärjestys ovat erilaiset, esimerkiksi kieltolauseissa. Koodinvaihto näyttää kuitenkin suosivan yhdenmukaista lauserakennetta. Vaikka yhteisiäkin piirteitä on, koodinvaihto ei näyttäytytä täysin samanlaisena Haaparannassa, Tukholmassa ja Helsingissä, ja koodinvaihdon erojen samalla kieliyhdistelmällä täytyy selittyä muilla kuin kielten typologisilla ominaisuuksilla.

Avainsanat: kielikontaktit; nuorten kieli; nominit; ulko- ja sisäpaikallissijat; matriisikieli; upotettu kieli; yhdenmukaisuusrajoitin

1. Johdanto

Koodinvaihtoa on tutkittu kieliopin näkökulmasta jo ainakin neljän vuosikymmenen ajan (ks. yleiskatsaus Gardner-Chloros 2009; MacSwan 2014). Tässä tutkimuksessa *koodinvaihdolla* tarkoitetaan kahden kielen käyttöä samassa keskustelussa (MacSwan 2014: 1). Koodinvaihto jaetaan yleensä kolmeen pääryhmään: 1) *lauseen sisäiseen*, esimerkiksi “meillähän on *lunch* täällä” (‘lounas’), 2) *lauseiden väliseen*, kuten “isä sanoi että *jag ska fixa rallybilen*” (‘korjaan ralliauton’) ja 3) lauserajoilla tapahtuvaan *tag*-koodinvaihtoon, esimerkiksi “se on ihan läjässä se koko paska *ku!*” (‘hauskaa’). Tag-koodinvaihto tarkoittaa lauserakenteen ulkopuolelle jäävää lisäystä, esimerkiksi huudahdusta (Park 2013: 287–288).

Useissa tutkimuksissa on löydetty syntaktisia rajoituksia sille, missä kohtaa lausetta lauseensisäistä koodinvaihtoa voi eri kielten välillä tapahtua (yleiskatsaus Gardner-Chloros 2009: 91–114). Ehkä tunnetuimmat rajoituksista ovat Shana Poplackin (1980) *vapaan morfeemin rajoitin* (engl. *free morpheme constraint*) ja *yhdenmukaisuusrajoitin* (engl. *equivalent constraint*). Vapaan morfeemin rajoitin tarkoittaa, että koodinvaihto voi tapahtua ainoastaan vapaiden morfeemien välillä eli sitä ei voi tapahtua sanan sisällä. Yhdenmukaisuusrajoitin edellyttää, että molempien kielten sanajärjestyksen täytyy olla yhdenmukainen koodinvaihtokohdan läheisyydessä. (Poplack 1980: 585.) Universaaleja koodinvaihdon kieliopillisia malleja ja rajoituksia on kuitenkin kyseenalaistettu sitä mukaa kuin koodinvaihtoa on tutkittu uusilla kielipareilla (Clyne 1987; MacSwan 1999; Gardner-Chloros 2009; Park 2013; Kolu 2016). Kuten Clyne (1987: 744) toteaa, voi olla kyseenalaista yrittää soveltaa kieliopillisuuden käsitettä koodinvaihdon kaltaiseen hajanaiseen ilmiöön. Näyttää pikemminkin siltä, että rajoitukset ovat usein kieliparikohtaisia ja jokainen uusi kieliyhdistelmä tuo uutta näkökulmaa koodinvaihdon tutkimukseen kieliopin näkökulmasta (Park 2013: 303).

Gardner-Chlorosin (2009: 109) mukaan koodinvaihto eri kieliyhdistelmillä näyttää erilaiselta kielten typologisten erojen vuoksi. Myös Muyskenin (2000) mukaan koodinvaihto typologisesti samankaltaisten kielten välillä perustuu rakenteiden samankaltaisuuteen, kun taas koodinvaihto typologisesti erilaisten kielten välillä edellyttää puhujilta toisenlaisia strategioita yhdistää kielten aineksia. Suomi ja ruotsi kuuluvat eri kielikuntiin; suomi kuuluu uralilaiseen ja ruotsi indoeurooppalaiseen, ja kielet poikkeavat toisistaan rakenteellisesti. Molemmat kielet ovat *agglutinoivia* kieliä eli saavat erilaisia taivutuspäätteitä, esimerkiksi *hund-ar-na-s* ja *koir-i-en*, mutta ruotsin kielessä on vain kaksi sijamuotoa, nominatiivi ja genetiivi, kun taas suomen kielessä niitä on viisitoista (Sjöström 2006; SAG 2 1999: Subst. § 75; VISK 2004: § 1221). Ruotsin verbimuodot ovat nykykielessä samanlaisia kaikissa persoonissa (SAG 2 1999: Verb § 37), kun taas suomen kielessä verbit taipuvat kuudessa persoonassa (VISK 2004: § 107).

Tässä tutkimuksessa kartoitetaan, miten kaksikieliset puhujat taivuttavat suomen ja ruotsin substantiiveja ja verbejä eli yhdistävät suomen ja ruotsin kielellistä ainesta lauseen sisäisessä koodinvaihdossa arki-kielisissä keskusteluissa Haaparannassa, Tukholmassa ja Helsingissä. Tarkoituksena on tutkia, kuinka kielten rakenteelliset erot vaikuttavat koodinvaihtoon, esimerkiksi paikallisuuden ilmaisemisessa. Koodinvaihtoa suomen ja ruotsin välillä on tutkittu kieliopin näkökulmasta Helsingin nuorten kielessä (Saari 1989: 197–207; 2003: 294–308; 2006: 146–152), mutta koodinvaihdon kieliopillista vertailua samalla kieliparilla eri paikkakunnilla Suomessa ja Ruotsissa ei ole aiemmin tehty. Vertaamalla koodinvaihtoa samalla kieliparilla kolmella eri paikkakunnalla saadaan tietoa siitä, näyttäytykö koodinvaihto suomen ja ruotsin välillä erilaisena eri kieliympäristöissä.

On tärkeää muistaa, että myös muut kuin lingvistiset tekijät, kuten puhujien kaksikielisyyden aste, ikä, sukupuoli ja muut sosiolingvistiset muuttujat, vaikuttavat siihen, miltä koodinvaihto eri kielten välillä näyttää (Poplack 1980). Tutkimalla koodinvaihtoa eri kielipareilla voidaan ehkä löytää kieliparikohtaisia ja jopa universaaleja strategioita, joita kaksikieliset käyttävät yhdistellessään kahden tai useamman kielien aineksia (vrt. Edwards & Gardner-Chloros 2007: 88). Myös Bhatia ja Richie (1996: 645) toteavat, että koodinvaihdon tutkimuksen haasteena on ymmärtää syvemmin kaksikielisten strategioita yhdistellä eri kielten elementtejä. Tässä artikkelissa *kaksikielisillä* tarkoitetaan henkilöitä, jotka käyttävät kahta kieltään eri konteksteissa ja tehtävissä (Baker 2001: 16). Termiä *matriisikieli* (engl. *matrix language*, Myers-Scotton 1993) käytetään keskustelun pääkielestä, joka määräytyy morfeemifrekvenssin perusteella diskurssitasolla. *Upotettu kieli* (engl. *embedded language*, Myers-Scotton 1993) on se lähtökieli, josta upotettu kielellinen aines on koodinvaihdossa peräisin.

Rajanveto koodinvaihdon ja lainasanojen välillä on vaikeaa. Kuten useat muutkin kaksikielisyydetutkijat (mm. Myers-Scotton 1992; Thomason 2001; Gardner-Chloros 2010), olen sitä mieltä, että kyse on pikemmin jatkumosta eli saman ilmiön kahdesta päästä kuin kahdesta eri

lingvivistisestä prosessista. Lainasanat ovat toisin sanoen aina esiintyneet ensimmäisen kerran koodinvaihdossa. Nähdäkseni lainasanat myös avaavat tietä uusille sanoille, koska ne antavat valmiita taivutusmalleja uusille koodinvaihdossa upotetuille sanoille.

Artikkelissani vastaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- 1) Miten kaksikieliset nuoret Haaparannassa, Tukholmassa ja Helsingissä taivuttavat toisesta kielestä upotettuja substantiiveja ja verbejä koodinvaihdossa, ts. taipuvatko upotetut sanat matriisikielen vai upotetun kielen kieliopin mukaisesti?
- 2) Mitä yhtäläisyyksiä ja eroja substantiivien ja verbien taivutuksessa voidaan havaita koodinvaihdossa Haaparannan, Tukholman ja Helsingin aineistoissa?
- 3) Voiko koodinvaihtoa tapahtua sellaisissa kohdissa, joissa suomen ja ruotsin sanajärjestys ja lauserakenteet poikkeavat toisistaan, kuten kieltolauseissa ja paikallisuuden ilmaisemisessa?

Artikkeli on jäsennelty niin, että luvussa 2 esittelen kolmelta eri paikakunnalta keräämäni tutkimusaineistot ja tutkimusmenetelmät, joilla pyrin vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Luvussa 3 tarkastelen kontrastiivisesti upotettujen substantiivien taivutusta eri lauseenjäseninä koodinvaihdossa Haaparannan, Tukholman ja Helsingin tutkimusaineistoissa. Luvussa 4 vertaan vastaavasti upotettujen verbien taivutusta koodinvaihdossa kolmessa tutkimusaineistoissa. Luvussa 5 teen yhteenvedon tuloksista ja pohdin yhtäältä, mitä tulokset kertovat Haaparannan, Tukholman ja Helsingin aineistojen eroista ja yhtäläisyyksistä, ja toisaalta, miten tutkimusta voisi jatkaa.

2. Tutkimusaineisto ja tutkimusmetodi

Päätutkimuskohteeni on Haaparannan kaksikielisten nuorten kieli, ja Haaparannan aineisto on sen vuoksi myös kaikista kolmesta aineistosta laajin. Torniojokilaaksossa sijaitseva Haaparanta on Ruotsin suomalaisin kaupunki: n. 80 % asukkaista on suomalaistaustaisia, mikä tarkoittaa, että joko he ovat itse syntyneet Suomessa tai vähintään toinen vanhemmista

tai isovanhemmista on syntynyt Suomessa (Statistiska centralbyrån 2012). Suomen kielellä ja meänkielellä on Haaparannassa vähemmistökielen asema (Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk 2009: 724; Språklag 2009: 600). Torniojokilaakson suomen kieli on vuosisatojen kuluessa saanut vaikutteita ruotsin kielestä (Lainio 1996: 304).

Haaparannan tutkimusaineisto koostuu keskusteluista, jotka on kuvanauhoitettu Haaparannan kaikilla kolmella yläasteella vuosina 2014–2015. Keskustelua on kaikkiaan 14 (n. 11 tuntia). Keskusteluihin osallistui yhteensä kaksikymmentäviisi kaksikielistä 14–15-vuotiasta nuorta. Keskustelut kestivät viidestätoista minuutista puoleentoista tuntiin, ja ne käytiin pareittain tai 3–7 hengen ryhmissä. Nauhoitukset tehtiin välitunneilla tai oppituntien aikana erillisissä tiloissa, jolloin ryhmä sai keskustella vapaasti valitsemistaan puheenaiheista. Oppilaat saivat tietää etukäteen, että olin kiinnostunut heidän kaksikielisyydestään, mutten kertonut tarkemmin tutkimukseni aihetta enkä antanut ohjeita siihen, mitä kieltä tai kieliä heidän tulisi keskustelujen aikana käyttää. Kehotin osallistujia puhumaan mahdollisimman luonnollisesti. En ollut läsnä nauhoitustilanteessa, jotta keskustelutilanteesta tulisi mahdollisimman luonteva ja vapaa. Keskusteluryhmien jäsenet olivat saman luokan oppilaita ja tunsivat toisensa.

Myös vertailuaineistot on kerätty yllä kuvatulla tavalla. Tukholman keskusteluaineisto on nauhoitettu kahdella ruotsinsuomalaisella koululla Tukholman läänissä (2015–2016). Näitä aineistoja käsitellään yhtenä vertailuaineistona. Tukholmassa asuu noin 73 000 ruotsinsuomalaista ja suomen kielellä on vähemmistökielen asema (Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk 2009: 724; Språklag 2009: 600). Tukholman aineisto sisältää 11 keskustelua (n. 8 tuntia). Keskusteluihin osallistui kaksikymmentä 13–15-vuotiasta kaksikielistä nuorta.

Helsingin vertailuaineisto (2014) on kerätty ruotsinkieliseltä yläasteelta Helsingistä. Aineisto sisältää 10 ryhmäkeskustelua (n. 6 tuntia), ja keskusteluihin osallistui kymmenen 14–15-vuotiasta kaksikielistä nuorta. Helsingissä ruotsinkielisten osuus väestöstä on n. 6 % (Helsingin kaupungin tietokeskus 2014).

Haaparannan ja Tukholman aineiston upotetut ruotsinkieliset esimerkkisanat on litteroitu ruotsin ortografiaa mukaillen. Nuoret käyttävät ruotsin kielen ääntämystä yksittäisten äänteiden kohdalla, esimerkiksi sana *presentkortit* ‘lahjakortit’ ääntyy [presentku:rtit] ja sana on litteroitu *presentko:rtit* (esimerkki 6). Vastaavasti ruotsin sana *plåtburkin* ‘peltipurkin’ äännetään aineistossa [plo:tburkin] ja on litteroitu *plå:tburkin*. Ruotsin kielen sana *repetition* ‘kertaus’ lausutaan ruotsin kielen ääntämyksen mukaan [repetiʃu:n] ja on litteroitu esimerkkiin *repetitio:n*. Mutta vaikka yksittäiset ruotsin kielen äänteet noudattavat ruotsin kielen ääntämistä, vokaalien ja joissakin tapauksissa myös konsonanttien pituus voi poiketa ruotsin kielen standardiääntämyksestä ja noudattaa koodinvaihdossa enemmän suomen kielen äännerakennetta. Ääntämisen havainnollistamiseksi ruotsin kielen upotetuissa sanoissa pitkä vokaali on merkitty aina kaksoispisteellä ja verbien standardiääntämystä pidempi konsonantti on merkitty esimerkkien litterointiin kaksoispisteellä. Esimerkiksi ruotsin verbien loppuvokaali voi olla ruotsin standardiääntämisestä poiketen Haaparannan aineistossa pitkä, ja se on litteroitu esimerkkiin *ork:a:* (esimerkki 72). Samassa sanassa myös *k*-konsonantti ääntyy ruotsin standardiääntämystä pidempänä ja sen jälkeen on merkitty kaksoispiste. Ruotsin standardinmukainen ääntäminen on annettu lopuksi hakasulkeissa: [orka]. Ruotsin kielen upotetut sanat on käännetty suomeksi puolilainausmerkkien sisällä, esimerkiksi *sminkborstit* ‘meikkiharjat’. Sanan käännös on puhekielinen, mikäli nuoret käyttävät ruotsin puhekielistä sanaa, esimerkiksi *mattea* on käännetty ‘matikkaa’. Sana on käännetty vastaavassa sijamuodossa kuin sana esiintyy koodinvaihdossa, ja sijamuoto on annettu käännöksen jälkeen suluissa, esimerkiksi (partitiivi). Myös kokonaiset esimerkkilauseet, joissa suomi on matriisikielenä, annetaan puolilainausmerkkien sisällä ruotsiksi vertailun helpottamiseksi. Käännökset eivät ole sanasta sanaan käännöksiä vaan vapaita, nuorten puhekieltä mukailevia, mahdollisimman idiomaattisia käännöksiä, jotka on tehty yhdessä syntyperäisen kielenpuhujan kanssa.

Helsingin keskusteluissa, joissa ruotsi on matriisikieli, ruotsin kielen litterointi noudattaa ruotsin kielen ortografiaa ja puhekielen ääntämystä,

esimerkiksi *ja ha:r aldrig slått nåt annat än liksom nyrkkeilysäkkiä*. Esimerkkilauseiden vapaat ja puhekieltä mukailevat käännökset on annettu puolilainausmerkkien sisällä: ‘en ole koskaan lyönyt muuta kuin niinku nyrkkeilysäkkiä’. Esimerkkilauseen upotetun suomen substantiivin sijamuoto on annettu suluissa, esimerkiksi (partitiivi). Mikäli upotetun substantiivin sijamuoto on eri kuin vastaavassa suomenkielisessä lauseessa, myös vastaava sijamuoto suomenkielisessä lauseessa on annettu suluissa. Esimerkkilauseessa *ja gö:r den dä:r yöpaita* suomen kielen upotettu substantiivi on nominatiivissa, kun taas vastaavan sijamuodon suomen kielessä tulisi olla partitiivi ‘teen tuota *yöpaitaa*’ tai genetiivi ‘teen tuon *yöpaidan*’. Mikäli suomenkielinen upotettu sana on puhekieltä, esimerkiksi *ripari* (tässä: ‘rippikoululeiri’), se on käännetty puhekieliseen muotoon ruotsiksi *skribaläger*. Tarkastelun kohteena oleva upotettu toisen kielen aines on esimerkeissä kursivoitu. Esimerkkilauseiden ja niiden käännösten jälkeen tuleva lyhenne ilmoittaa, mistä aineistosta kyseinen esimerkki on peräisin: Haaparanta (HA), Tukholma (TU) ja Helsinki (HE).

Tutkimusaineiston analysoinnissa olen käyttänyt pääasiassa kvalitatiivisia menetelmiä ja analysoinut substantiivien ja verbien taivutusta koodinvaihdossa eri paikkakunnilla tutkimuskysymysteni avulla. Tutkimuksessa on jonkin verran kvantitatiivisia piirteitä, esimerkiksi veratessani ilmiöiden esiintymämääriä, olen laskenut prosenttiosuuksia. Aineistoja lähestytään kontrastiivisesti niin, että analyysi rakentuu pääasiassa tutkittavien tekijöiden eikä aineistojen kautta, ja sen vuoksi upotettujen substantiivien ja verbien taivutusta koodinvaihdossa vertaillaan eri aineistoissa rinnakkain.

3. Substantiivien taivutus Haaparannan, Tukholman ja Helsingin aineistoissa

Tässä luvussa vertaan substantiivien taivutusta koodinvaihdossa Haaparannan, Tukholman ja Helsingin aineistoissa. Haaparannan aineistossa matriisikieli on morfeemifrekvenssin perusteella suomi yhdessätoista

neljästätoista keskustelusta (vrt. Myers-Scotton 1993). Substantiivit muodostavat suurimman ryhmän upotetuista ruotsin kielen yksittäisistä sanoista koodinvaihdossa: yli puolet suomen kieleen upotetuista ruotsinkielistä sanoista on substantiiveja. Ruotsinkieliset sanat esiintyvät useimmiten lauseen tai virkkeen loppuosassa eli *remaattisessa* osassa objektina, subjektina, predikatiivina tai adverbialina (vrt. Saari 2006: 146). Yli 60 %:ssa tapauksista ruotsin kielen substantiivi saa suomen kielen taivutuspäätteet tai esiintyy ruotsin nominatiivissa lauseissa, joissa myös suomen substantiivi olisi nominatiivimuodossa. Tukholman aineistossa koodinvaihtoa tapahtuu pääasiassa niissä keskusteluissa, joissa matriisikieli on suomi. Substantiivit muodostavat suurimman ryhmän upotetuista sanoista, ja ne taipuvat noin puolessa tapauksista ruotsin yksikön tai monikon nominatiivimuodossa. Helsingin aineiston matriisikieli on ruotsi ja substantiivit muodostavat yli 50 % suomen sanoista. Enemmistössä tapauksista substantiivit taipuvat kuten vastaavissa suomenkielisissä lauseissa. Seuraavissa alaluvuissa esitellään substantiivien taivutusta koodinvaihdossa eri lauseenjäseninä – objektina, subjektina, predikatiivina ja adverbialina – kaikissa kolmessa aineistossa.

3.1. Upotetun substantiivin taivutus objektina koodinvaihdossa

Seuraavassa tarkastellaan koodinvaihdossa upotettujen substantiivien taivutusta objektina kolmessa tutkimusaineistossa. Haaparannan aineiston esimerkkilauseissa (1–6) objekteina esiintyvät ruotsin kielen substantiivit taipuvat suomen kielen taivutussääntöjen mukaisesti partitiivissa, genetiivissä tai nominatiivissa (vrt. VISK 2004: § 925).

- (1) mää en muista meän *sche:ma*: yhtään ‘lukujärjestystä’ (partitiivi),
ruots. ‘jag kommer inte alls ihåg vårt schema [*ʃe:ma*]’ HA
- (2) mää ostin *plå:tburkin* Ikeasta ‘peltipurkin’ (genetiivi),
ruots. ‘jag köpte en plåtburk på Ikea’ HA
- (3) ootko sää tehny sen *upply:sningenin* ‘tehtävän’ (genetiivi),
ruots. ‘har du gjort den där upplysningen?’ HA

- (4) että mää saan ne *sminkborstet* ‘meikkiharjat’ (nominatiivi),
ruots. ‘att jag får dom där sminkborsten’ HA
- (5) mää ostin nuo *sminkborstit* ‘meikkiharjat’ (nominatiivi),
ruots. ‘jag köpte dom där sminkborsten’ HA
- (6) sen jälkeen kun me saadaan ne *presentkörtit* [presentku:rtit] ‘lahjakortit’ (nominatiivi), ruots. ‘efter (det) att vi får dom där presentkorten’ [presentku:rten] HA

Merkille pantavaa on, että kaikkien Haaparannan aineiston esimerkkilauseiden (1–6) sanajärjestys on molemmissa kielissä yhdenmukainen, mikä luultavasti helpottaa koodinvaihtoa (vrt. Poplack 1980: 585). Esimerkissä (1) ruotsin kielen sana *schema* ‘lukujärjestys’ taipuu objektina suomen kielen partitiivissa *sche:ma:*. Ruotsin substantiivi *plåtburk* ‘peltipurkki’ taipuu vastaavasti objektina genetiivimuodossa *plå:tburkin* (2). Esimerkkilauseen (3) ruotsin upotettu sana esiintyy Haaparannan aineistossa objektina suomen kielen genetiivissä (*upplysningenin*) kolme kertaa. Sana *upplysning* on saanut ruotsin kielen määräisen loppuartikkelin *-en*. Sana esiintyisi määräisessä muodossa myös ruotsin kielen vastaavassa lauseessa ‘har du gjort den där *upplysningen?*’ Ruotsin loppuartikkelin jälkeen sanassa on suomen kielen genetiivin päätte *-n*, jota edeltää sidevokaali *-i-*. Esimerkeissä (4–5) ruotsin kielen sana *sminkborste* ‘meikkiharja’ on saanut monikkomuodossa objektina erilaiset suomen monikon nominatiivimuodot *sminkborstet* ja *sminkborstit*. Molemmissa on sama monikon nominatiivin päätte *-t-*, mutta se on lisätty erilaiseen vartaloon. Esimerkissä (4) se on lisätty suoraan alkuperäiseen ruotsinkieliseen substantiiviin *sminkborste*, kun taas esimerkissä (5) ruotsin sanaa on mukautettu niin, että siitä on jäänyt viimeinen vokaali pois ja siihen on lisätty suomen sidevokaali *-i-* ennen monikon nominatiivin päätettä. Vastavassa ruotsinkielisessä lauseessa substantiivi taipuisi monikon nominatiivin määräisessä muodossa ‘jag köpte dom där *sminkborsten*’. Esimerkin (6) ruotsin upotettu substantiivi *presentkort* on saanut saman monikon nominatiivin päätteen kuin substantiivi *sminkborste* esimerkissä (5).

Koodinvaihdossa esiintyvien ruotsin sanojen taivutus ei aina ole täysin yhdenmukainen tai vakiintunut, eivätkä ruotsin kielen substantiivit

myöskään aina taivu objektina suomen kieliopin mukaan. Esimerkiksi ruotsin kielen substantiivi *uppgift* esiintyy monikossa objektina seitsemän kertaa. Kahdessa tapauksessa se taipuu ruotsin monikon nominatiivissa, kuten esimerkissä (7).

- (7) muuten me saadaan blackouteja kun me tehdään *uppgifter* (ruots. mon. nominatiivi), ‘tehtäviä’ (suom. mon. partitiivi)
ruots. ‘annars får vi blackout(s) när vi gör uppgifter’ HA

Sama sana esiintyy keskusteluissa myös viisi kertaa muodossa *uppgifter**reit*ä (8).

- (8) en mää jaksa tehdä joitaki *uppgifter*reitä ‘tehtäviä’ (partitiivi),
ruots. ‘jag orkar inte göra några uppgifter’ HA

Esimerkin (8) sanassa *uppgifter*reitä on *kaksinkertainen morfologia* (vrt. Park 2013: 295; Kolu 2016: 308–309), ts. kaksi eri morfeemia ilmaise-massa samaa kieliopillista merkitystä eli monikkoa. Ensin sanassa on ruotsin monikkoa ilmaiseva taivutuspäätte *-er* ja sen jälkeen suomen kie-len loppumonikon päätte *-i-* sekä partitiivin päätte *-tä*. Kyseessä voi olla strategia integroida ruotsin kielen monikollisia sanoja suomen kielen morfologiaan, sillä Haaparannan aineistosta löytyy myös toinen samanlainen esimerkki kaksinkertaisesta morfologiasta (9).

- (9) ärsyttävää me saatiin enemmän niitä *glo:soreita* Annalta ‘sanastotehtäviä’ (partitiivi), ruots. ‘irriterande vi fick fler (sådana där) glosor från Anna’ HA

Myös Tukholman aineistossa ruotsin kielen substantiivit taipuvat objektina suomen kieliopin mukaan. Esimerkissä (10) ruotsin kielen substantiivi *ekonomi* objektina taipuu koodinvaihdossa suomen kielen lauserakenteen mukaisesti partitiivissa *ekonomia*: ‘taloustiedettä’.

- (10) mää meen ainakin opiskelemaan *ekonomia*: ‘taloustiedettä’ (partitiivi),
ruots. ‘jag ska åtminstone (börja) studera ekonomi’ TU

Esimerkissä (11) substantiivi *påminnelse* ‘muistutus’ on suomen lauserakenteen mukaisesti nominatiivissa. Myös ruotsin kielen vastaavassa

lauseessa substantiivi on epämääräisessä muodossa leksikaalistuneessa verbilausekkeessa *sätta påminnelse* ‘laittaa muistutus’, joten substantiivin nominatiivimuotoa voi pitää eräänlaisena tunnusmerkittömänä (engl. *unmarked*) muotona kielten välillä.

- (11) pitää laittaa *på:minnelse* ‘muistutus’ (nominatiivi),
 ruots. ‘(jag) måste sätta påminnelse’ TU

Kovács (2001: 145) on tehnyt vastaavan havainnon tutkiessaan australiansuomalaisen koodinvaihtoa ja käyttää nominatiivimuotoisista substantiiveista englanninkielistä termiä *zero marked switched words*. Myös Henricson (2013: 141), joka on väitöskirjassaan tutkinut ruotsin kielisaarekkeita (ruots. *språköar*) Suomessa on todennut saman ilmiön nuorten kaksikielisissä keskusteluissa.

Tukholman aineistossa ruotsin upotetut sanat ovat n. 50 %:ssa tapauksista ruotsin kielen yksikön tai monikon nominatiivissa. Esimerkissä (12) substantiivi on ruotsin kielen perusmuodossa, vaikka suomen kielen lauserakenne vaatisi taiputtamaan lauseen objektin genetiivimuodossa.

- (12) mäa saan tavallaan *bekräftelse* että mäa en oo vaan ite tyhmä ‘vahvistus’ (nominatiivi), ruots. ‘jag får på sätt och vis bekräftelse på att jag inte bara själv är dum’, vrt. suom. ‘mäa saan tavallaan vahvistuksen’ (genetiivi) TU

Esimerkissä (12) ruotsin substantiivi *bekräftelse* esiintyy ilman loppu-artikkelia ruotsin leksikaalistuneessa verbilausekkeessa *få bekräftelse* ‘saada vahvistus’. Voidaan olettaa, että ruotsin leksikaalistuma vaikuttaa siihen, että substantiivi jää koodinvaihdossa taipumatta määräiseen muotoon *bekräftelsen*, jonka voisi ajatella olevan lähempänä suomen kielen vastaavassa lauseessa olevan substantiivin genetiivimuotoa *vahvistuksen*.

Helsingin aineiston upotetut suomen substantiivit taipuvat koodinvaihdossa objektina pääasiassa samassa taivutusmuodossa kuin ne taipuisivat vastaavassa lauseessa suomen kielessä (vrt. VISK 2004: § 930). Esimerkeissä (13) ja (14) suomen substantiivit taipuvat partitiivissa.

- (13) du ha:r satt *kiharoita* ‘olet laittanut kiharoita’ (partitiivi), ruots. ‘lockar’ HE
- (14) ja ha:r aldrig slått nåt annat än liksom *nyrkkeilysäck* ‘en ole koskaan lyönyt muuta kuin niinku nyrkkeilysäkkiä’ (partitiivi), ruots. ‘boxningsäck’ HE

Helsingin aineiston suomen kielen upotetut substantiivit objektina eivät kuitenkaan aina noudata suomen kielen taivutusmuotoja, kuten esimerkeistä (15–16) ilmenee.

- (15) varför ta:r han männe *tauko* (nominatiivi), ‘miksiköhän se ottaa / pitää tauon?’ (genetiivi), ruots. ‘paus’ HE
- (16) ja gö:r den där *yöpaita* (nominatiivi), vrt. ‘teen tuota yöpaitaa’ (partitiivi) / ‘teen tuon yöpaidan’ (genetiivi), ruots. ‘nattlinne’ HE

Esimerkeissä (15–16) suomen kielen upotetut substantiivit esiintyvät suomen kielen nominatiivissa, vaikka vastaava lause suomen kielessä vaatisi toisen taivutusmuodon, partitiivin tai genetiivin. Esimerkissä (15) vastaava suomenkielinen lause edellyttäisi sanan *tauko* taivuttamista genetiivissä *tauon*. Esimerkissä (16) suomen kielen upotettu substantiivi *yöpaita* ei taivu koodinvaihdossa suomen kielen vastaavan lauseen mukaisesti partitiivissa tai genetiivissä vaan nominatiivissa. Sana ei näytä myöskään noudattavan ruotsin kielen syntaksia. Sanaa edeltää ruotsin kielen demonstratiivipronomini *den där* ‘tuo’, joka ruotsin kielessä vaatisi substantiiviin määräisen loppuartikkelin *-n*, mutta puhuja ei kuitenkaan taivuta sanaa genetiivimuodossa *den där yöpaidan*. Lisäksi ruotsin vastine suomen sanalle *yöpaita* on ett-sukuinen *ett nattlinne* ja vaatisi demonstratiivipronominista muodon *det där* (*det där nattlinnet*).

Esimerkissä (17) suomen kielen substantiivi *ponnari* on sitä vastoin saanut ruotsin demonstratiivipronominin *den där* jälkeen ruotsin määräisen loppuartikkelin *-n*: *den där ponnaren* ‘tuo ponnari’ ja sana on saanut *i:n* tilalle *e:n*, joka esiintyy tavallisesti ruotsin kielen loppuartikkelissa *-en*. Suomen substantiivi näyttää tällä tavalla integroituneen ruotsinkieliseen lauseeseen.

- (17) behö:ver du den dä:r *ponnaren* ‘tarvitsetko tuota ponnaria?’ (partitiivi)
/ ‘tarvitsetko tuon ponnarin?’ (genetiivi), ruots. ‘(hår)snodd’ HE

Kokoavasti voisi todeta, että upotettu ruotsin substantiivi objektina esiintyy koodinvaihdossa suomen kieliopin mukaan partitiivissa, nominatiivissa ja genetiivissä Haaparannan ja Tukholman aineistoissa. Molemmissa aineistossa upotettu ruotsin substantiivi objektina esiintyy myös ruotsin yksikön ja monikon nominatiivissa, vaikka suomen kielen lauserakenne edellyttäisi taivuttamaan lauseen objektin genetiivissä tai partitiivissa. Tukholman aineistossa upotettu sana on objektina nominatiivissa noin puolessa tapauksista. Vastaavasti Helsingin aineistossa ruotsin kieleen upotetut suomen sanat esiintyvät objektina suomen partitiivissa, genetiivissä ja nominatiivissa. Myös Helsingin aineistosta löytyy poikkeuksia, jolloin upotettu substantiivi näyttää noudattavan ruotsin syntaksia.

3.2. Upotetun substantiivin taivutus subjektina koodinvaihdossa

Seuraavassa tarkastellaan koodinvaihdossa upotettujen substantiivien taivutusta lauseen subjektina. Suomen kielen eksistentiaalilauseessa ja omistuslauseessa *meillähän on engelskaa* adverbiaali *meillä* on lauseen alussa ja omistettava asia lauseen lopussa. Eksistentiaalilauseen sanajärjestys on tyyppiä Adverbiaali + Verbi + Subjekti (VISK 2004: § 894). Predikaattina on yksikön 3. persoonan muoto. Ruotsin kielen upotettu sana *engelskaa* ‘englantia’ on näin ollen lauseen subjektina. Ruotsin kielen vastaavassa lauseessa omistussuhde ilmaistaisiin *ha*-verbillä, joka saa objektin: *vi har ju engelska*. Haaparannan aineistossa ruotsin kielen substantiivi esiintyy suomen kielen eksistentiaalilauseessa joko partitiivimuodossa, kuten esimerkissä (18), tai nominatiivissa, kuten esimerkissä (19). Esimerkissä (19) ruotsin kielen sanaan *matteprov* on lisätty loppuvokaali *i*, mikä on Haaparannan aineistossa tavallinen strategia mukauttaa ruotsin kielen sanoja suomen kielen äännerakenteen mukaisiksi (vrt. Lainio 1996: 304; Kolu 2016: 303). Loppuvokaalin lisääminen on myös

yksi yleisistä lainasanojen sopeuttamiskeinoista suomen kielessä (Häkkinen 1997: 259).

- (18) onko meillä *språ:kva:lia* ‘valinnaista kieltä’ (partitiivi), ruots. ‘har vi språkval?’ HA
 (19) meillä on *mattepro:vi* tännään ‘matikan koe’ (nominatiivi), ruots. ‘vi har matteprov idag’ HA

Myös Tukholman aineistossa ruotsin kielen substantiivit esiintyvät subjektina suomen kielen eksistentiaalilauseissa. Esimerkissä (20) ruotsin substantiivi *träningsvärk* taipuu suomen eksistentiaalilauseeseen mukaisesti partitiivissa. Partitiivin päätteen *-ä* edellä sanassa on sidevokaali *-i-*.

- (20) sitten sulle tulee *trä:ningsvärk:iä* ‘treenisärkyä’ (partitiivi), ruots. ‘sedan får du träningsvärk’ TU

Tukholman aineistossa upotettu ruotsin substantiivi on puolella tapauksista suomen kielen eksistentiaalilauseessa ruotsin kielen nominatiivissa. Esimerkeissä (21–22) ruotsin substantiivit ovat ruotsin yksikön nominatiivissa, ja esimerkeissä (23–24) ruotsin upotetut substantiivit taipuvat monikon nominatiivissa.

- (21) ja sitten on aina joku silleen *fö:rebild* ‘esikuva’ (ruots. yks. nominatiivi), ruots. ‘och sedan har man alltid någon liksom förebild’ TU
 (22) sit tulee kauhee *ångest* ‘ahdistus’ (ruots. yks. nominatiivi), ruots. ‘sen blir det en hemsk ångest’ TU
 (23) sillä on niin paljon *kra:v* mitä pitää osata (ruots. mon. nominatiivi) ‘vaatimuksia’ (suom. mon. partitiivi), ruots. ‘hen har så många krav på vad man måste kunna’ TU
 (24) jos ei oo mitään *idéer* niin ei voi tehdä mitään, (ruots. mon. nominatiivi), ‘ideoita’ (suom. mon. partitiivi), ruots. ‘om man inte har några idéer (så) kan man inte göra något’ TU

Helsingin aineistossa suomen kielen eksistentiaalilauseetta *hänellä on + subjekti* vastaa ruotsin kielen rakenne *x har + objekti*. Kuten esimerkeistä (25–27) voi havaita, upotetut suomen substantiivit taipuvat objektina samoissa taivutusmuodoissa kuin ne taipuisivat vastaavissa suomen eksistentiaalilauseissa, joko partitiivissa tai nominatiivissa.

- (25) vi ha:r så:na hä:r *ruisnappeja* hemma ‘meillä on tällaisia ruisnappeja kotona’, (partitiivi), vrt. ruots. ‘rågknappar’ HE
- (26) han ha:r sto:ra *leuat* inte *posket* ‘hänellä on suuret leuat eikä posket’ (nominatiivi), vrt. ruots. ‘kåkar’, ‘kinder’ HE
- (27) alla ha:r re:dan *converset* ‘kaikilla on jo converset’ (nominatiivi), (*Converse*, kenkämerkki) HE

Vaikuttaa siltä, että Helsingin aineiston kaksikieliset puhujat suosivat suomen ja ruotsin yhdenmukaista rinnakkaista sanajärjestystä koodinvaihdossa (vrt. Pfaff 1979; Poplack 1980; Boeschoten 1998). Suomenkielinen lause ikään kuin aktuaalistuu samanaikaisesti ruotsinkielisen lauseen rinnalla, mikä voi olla strategia, joka helpottaa kahden kielen ainesten yhdistämistä. Muuten on vaikea selittää sitä, miksi suomenkieliset sanat taipuvat vastaavan suomenkielisen lauseen syntaksin mukaan ja saavat suomen sijapäätteitä ruotsinkielisissä lauseissa.

Ruotsin upotettu substantiivi esiintyy lauseen subjektina myös muissa kuin eksistentiaalilauseissa sekä Haaparannan että Tukholman aineistoissa. Haaparannan aineiston esimerkissä (28) *rast* on saanut ruotsin kielen määräisen muodon loppuartikkelin *-en*, joten substantiivin voi katsoa noudattavan ruotsin morfologiaa, kun taas esimerkissä (29) sama sana on saanut *i*-päätteen, mitä voi pitää strategiana sopeuttaa ruotsin kielen upotettu substantiivi suomen kielen morfologiaan.

- (28) missä on *rasten* ‘välitunti’ (ruots. yks. nominatiivi, määr. muoto), ruots. ‘var är rasten?’ HA
- (29) nyt *rasti* on loppunut ‘välitunti’ (nominatiivi), ruots. ‘nu är rasten över/slut’ HA

Myös Helsingin aineistossa suomen upotettu substantiivi voi esiintyä subjektina koodinvaihdossa, mutta upotettu suomen kielen sana saa tällöin erilaisia ruotsin kielen määritteitä, kuten possessiivipronominin¹, esimerkiksi *min valmentaja* tai *min mummi*.

¹ Suomen kielessä puhutaan possessiivikongruenssista, kun omistajan persoona merkitään sekä genetiivimuotoisella pronominiäärillä että lausekkeen edussanaan liittyvällä possessiivisuffiksilla, esimerkiksi *minun kissani* (VISK 2004: § 1294).

- (30) *min valmentaja* he:ter Anna ‘minun valmentajan(i) nimi on Anna’ (nominatiivi), ruots. ‘tränare’ HE

Tätä voidaan pitää strategiana integroida suomen kielen substantiiveja ruotsin kieleen (30). Saman ilmiön on todennut myös Halmari (1997: 109), joka on tutkinut lauseiden sisäistä koodinvaihtoa suomen ja englannin välillä. Hänen aineistossaan 45 %:lla upotetuista substantiiveista oli jokin matriisikielen määrite. Esimerkissä (30) suomen substantiivi esiintyy ruotsin pronominin *min* jälkeen nominatiivissa. Myös ruotsin substantiivi on vastaavassa lauseessa päätteettömässä muodossa, joten suomen nominatiivia voidaan pitää tunnusmerkittömänä (*unmarked*) muotona ruotsin ja suomen kielen välillä (vrt. esimerkki 11).

Sekä Haaparannan että Tukholman aineistossa ruotsin upotetut substantiivit subjektina taipuvat suomen kieliopin mukaisesti partitiivissa tai nominatiivissa, mutta Tukholman aineistossa substantiivit jäävät useammin ruotsin nominatiivimuotoon, vaikka suomen kielen lauserakenne edellyttäisi partitiivimuotoa. Vastaavasti suomen upotetut substantiivit subjektina ovat Helsingin aineiston koodinvaihdossa nominatiivissa, mutta saavat erilaisia ruotsin kielen määritteitä, esimerkiksi pronominin. Suomen kielen upotettu substantiivi näyttää taipuvan koodinvaihdossa suomen eksistentiaalilauseen syntaksin mukaisesti myös sitä vastaavassa ruotsinkielisessä lauseessa, jossa substantiivi on lauseen objekti.

3.3. Upotetun substantiivin taiputus predikatiivina koodinvaihdossa

Upotetut substantiivit esiintyvät koodinvaihdossa myös predikatiivina kaikissa kolmessa aineistossa. Ruotsin kielen upotettu substantiivi *repetition* esiintyy Haaparannan aineiston esimerkkilauseessa (31) predikatiivina ruotsin nominatiivissa. Suomen kielessä vastaava substantiivi voisi olla joko nominatiivissa tai partitiivissa.

- (31) se oli vain *repetitio:n* ‘kertaus’ (nominatiivi) / ‘kertausta’ (partitiivi), ruots. ‘det var bara repetition’ HA

Tukholman aineiston esimerkkien (32–33) ruotsin kielen substantiivit ovat lauseissa predikatiivina ruotsin nominatiivissa. Myös vastaavat suomenkieliset substantiivit olisivat lauseissa nominatiivissa. Esimerkissä (33) suomenkieliseen lauseeseen on upotettu myös ruotsin substantiivia *sak* määrittävä adjektiivi *naturlig*.

(32) se on oma *sport* ‘urheilu(laji)’ (nominatiivi), ruots. ‘det är en egen sport’ TU

(33) se on niinku semmonen *natu:rlig sa:k* ‘luonnollinen asia’ (nominatiivi), ruots. ‘det är liksom en sån naturlig sak’ TU

Tukholman aineiston esimerkissä (34) ruotsin kielen substantiivi *författare* on ruotsin kielen nominatiivissa, vaikka suomen kielen verbi *tulla* vaatisi täydennykseksi translatiivin *tulla joksikin*. Substantiivi näyttää siis tässä koodinvaihtokohdassa noudattavan enemmän ruotsin kielen kuin suomen kielen lauserakennetta.

(34) mä en halua tulla *författare* (ruots. nominatiivi), ‘kirjailijaksi’ (suom. translatiivi), ruots. ‘jag vill inte bli författare’ TU

Kuten Helsingin aineiston esimerkistä (35) voi nähdä, suomen upotettu substantiivi ruotsinkielisen lauseen predikatiivina taipuu suomen kielen taivutussääntöjen mukaan partitiivissa.

(35) e: du dä:r när de e: liksom *koulua* ‘oletko siellä kun on niinku koulua?’ (partitiivi), ruots. ‘skola’ HE

Esimerkeissä (36) ja (37) suomen substantiivit *haastattelu* ja *tutkimus* ovat predikatiivina nominatiivimuodossa. Substantiivit ovat kuitenkin saaneet ruotsin kielen epämääräisen artikkelin, mitä voidaan pitää strategiana integroida suomen sanoja ruotsin kielen lauserakenteeseen. Esimerkissä (36) artikkeli on kuitenkin muodossa *ett*, vaikka vastaava ruotsinkielinen substantiivi on *en*-sukuinen (*en intervju*).

(36) de va ett *haastattelu* ‘se oli haastattelu’ (nominatiivi), ruots. ‘en intervju’ HE

(37) de hä:r e: *en tutkimus* om hur finlandssvenskar pr:atar ‘tämä on tutkimus siitä, miten suomenruotsalaiset puhuu’ (nominatiivi), ruots. ‘en undersökning’ HE

Esimerkissä (38) upotettu suomen kielen substantiivi toimii ruotsin lauseessa predikatiivina, mutta on suomen genetiivimuodossa *matkan*, vaikka vastaavassa suomenkielisessä lauseessa sana on nominatiivissa. Genetiivin päätteen voi olettaa toimivan lauseessa ruotsin määräisenä loppuartikkelina. Substantiivia *matkan* edeltää ruotsin kielen määräinen artikkeli *den*, joka vaatii ruotsin kielessä substantiivin määräisen muodon eli loppuartikkelin.

- (38) va:r de inte den första *matkan* när den uppsos (genetiivi), 'eikö se ollut (se) ensimmäinen matka kun se uppsos?', (nominatiivi), ruots. 'den första resan' HE

Helsingin aineistosta löytyy myös toinen vastaava esimerkki (39), jossa substantiivi tosin on lauseessa objektina eikä predikatiivina. Suomen upotettua substantiivia edeltää ruotsin demonstratiivipronomini *den där* 'tuo', ja sen jäljessä sekä adjektiivi että substantiivi ovat ruotsin kielessä määräisessä muodossa (SAG 2 1999: Pron. § 71). Suomen substantiivia edeltää myös ruotsin adjektiivi määräisessä *a*-muodossa *riktiga* 'oikea', 'varsinainen'. Substantiivin genetiivimuoto voi olla myös tässä tapauksessa puhujien strategia sopeuttaa suomen kielen substantiivi ruotsin kielen morfosyntaksiin.

- (39) se:n hade vi den där riktiga *näytöksen* (genetiivi) 'sitten meillä oli tuo varsinainen näytös', (nominatiivi), ruots. 'den där riktiga föreställningen' HE

Haaparannan ja Tukholman aineistoissa upotetut ruotsin kielen substantiivit taipuvat predikatiivina enimmäkseen ruotsin nominatiivissa. Myös vastaavassa suomenkielisessä lauseessa substantiivi on useimmiten nominatiivissa, joten nominatiivia voi pitää kummankin kielen syntaksiin sopivana muotona. Helsingin aineistossa upotettu suomen kielen sana predikatiivina voi taipua joko nominatiivissa tai partitiivissa. Joissakin tapauksissa upotettu suomen substantiivi taipuu predikatiivina ruotsin syntaksin mukaan. Silloin substantiivia yleensä edeltää jokin ruotsin kielen määrite, esimerkiksi pronomini.

3.4. Upotetun substantiivin taiputus adverbialina koodinvaihdossa

Suomen ja ruotsin kielessä paikallisuutta ilmaistaan eri tavoin: suomessa käytetään paikallissijoja ja ruotsissa prepositioita. Siksi on kiinnostavaa tutkia, miten koodinvaihdossa upotetut substantiivit taipuvat adverbialleina. Kuten Haaparannan ja Tukholman aineistojen esimerkeistä (40–47) voi havaita, suomen kielen sisä- ja ulkopaikallissijojen päätteet vastaavat koodinvaihdossa ruotsin kielen tiettyjä prepositioita. Esimerkeissä (40) ja (41) sama substantiivi on saanut erilaiset suomen illatiivin päätteet *-en* ja *-in*, jotka voivat vastata ruotsin prepositioita *till* ja *på* (vrt. Juurakko 1996: 131). Esimerkissä (40) illatiivin päätte liittyy substantiivin *föräldramöte* yksikkövartalon lopun lyhyeen vokaaliin *-e* ja päätteeseen vokaali on sama kuin sanan vartalon loppuvokaali (vrt. VISK 2004: § 93), kun taas esimerkissä (41) ruotsin sanaa on mukautettu niin, että siitä on jäänyt viimeinen vokaali pois ja siihen on lisätty suomen sidevokaali *-i-* ja illatiivin päätte *-in* (vrt. esimerkki 5).

(40) äiti menee *föräldramö:teen* ‘vanhempainiltaan’ (illatiivi), ruots. ‘mamma ska till/på föräldramötet’ HA

(41) se pääsee sinne *föräldramö:tiin* ‘vanhempainiltaan’ (illatiivi), ruots. ‘hon kan komma till/på föräldramötet’ HA

Myös esimerkissä (42) suomen kielen illatiivin päätettä *-in* vastaa ruotsin prepositiolauseke *till nybörjargruppen*.

(42) sää menisit *ny:börjargruppiin* ‘alkeisryhmään’ (illatiivi), ruots. ‘du skulle gå till nybörjargruppen’ HA

Ulkopaikallissijoista ruotsin prepositiota *till* vastaa tavallisimmin suomen allatiivi (vrt. Juurakko 1996: 131). Esimerkin (43) ruotsin substantiivin *jägarstugan* allatiivin sijapäätte *-lle* vastaa ruotsin prepositiolauseketta *till jägarstugan*. Sijapäätteen lisäksi ruotsin substantiivin määräiseen muotoon *jägarstugan* on lisätty sidevokaali *-i-*.

- (43) me kävellään sinne *jä:garstu:ganille* ‘mesästysmajalle’ (allatiivi), ruots. ‘vi går dit till jägarstugan’ HA

Ruotsin prepositiota *på* vastaa useimmiten suomen ulkopaikallissija adessiivi (vrt. Juurakko 1996: 131). Esimerkissä (44) ruotsin upotettuun sanaan *jägarstugan* on lisätty sidevokaali *-i-* ja adessiivin päätte *-lla*. Ulkopaikallissijassa taivutettua muotoa *jägarstuganilla* vastaa ruotsin prepositiolauseke *på jägarstugan*.

- (44) eikö siellä *jä:garstu:ganilla* oo vaan mettää ‘metsästysmajalla’ (adessiivi), ruots. ‘finns det inte bara skog där på jägarstugan?’ HA

Esimerkissä (45) upotettuun ruotsin sanaan on lisätty inessiivin päätte *-ssa*, jolloin ilmaus vastaa ruotsin prepositiolauseketta *i engelska* ‘englannissa’.

- (45) ei ehkä *engelskassa* ‘englannissa’ (inessiivi), ruots. ‘kanske inte i engelska’ HA

Prepositiota *från* vastaa useimmissa tapauksissa suomen kielen sisäpaikallissija elatiivi (vrt. Juurakko 1996: 131). Esimerkissä (46) ruotsin sana *föräldramöte* on saanut koodinvaihdossa suomen elatiivin päätte *-stä*, jolloin ilmaus vastaa ruotsin prepositiolauseketta *från föräldramötet*.

- (46) kun äiti tulee sieltä *föräldramö:testä* ‘vanhempainillasta’ (elatiivi), ruots. ‘när mamma kommer från föräldramötet’ HA

Myös Tukholman aineistossa ruotsin kielen substantiivit taipuvat suomen kielen paikallissijoissa. Esimerkissä (47) ruotsin kielen prepositiolauseketta *i klubben* vastaa suomen sisäpaikallissija inessiivi *klubissa*. Ruotsin substantiiviin *klubb* on liitetty sidevokaali *-i-* ja inessiivin päätte *-ssa*, ja sanan konsonantti *b* ääntyy koodinvaihdossa lyhyempänä kuin ruotsin kaksoiskonsonantti sanassa *klubb*. Näin ollen sanan voi katsoa noudattavan suomen kielen äännerakennetta. Esimerkissä (48) ruotsin sanaan *gym* on lisätty sidevokaali *-i-* ja adessiivin päätte *-lla*, jolloin ilmaus vastaa prepositiolauseketta *på gym* ruotsin kielessä.

- (47) sitten mää oon *klubissa* ‘kerhossa’, ruots. ‘sedan är jag (med) i en klubb’ TU
- (48) mää käyn vaan *gymillä* treenaamassa ‘kuntosalilla’, ruots. ‘jag går bara och tränar på gym’ TU

Esimerkkejä (40–48) voidaan pitää myös lisätodisteena siitä, että Poplackin (1980: 585) yhdenmukaisuusrajoitin ei ole universaali vaan koodinvaihtoa voi tapahtua kielten välillä myös sellaisessa kohdassa, jossa kielten sanajärjestys ja lauserakenteet poikkeavat toisistaan.

Tukholman aineistosta löytyi myös yksi esimerkki (49), jossa suomenkieliseen lauseeseen on upotettu koko ruotsin prepositiolauseke *på min fritid* ‘vapaa-ajallani’. Lauseessa näkyy ruotsin kielen vaikutusta suomen kieleen myös verbissä *pelaan* ‘spelar’ (vrt. suom. ‘soitan’).

- (49) mä pelaan kitaraa *på min fritid* ‘vapaa-ajallani’, ruots. ‘jag spelar gitarr på min fritid’ TU

Aina adverbialina toimiva ruotsin kielen upotettu substantiivi ei kuitenkaan taivu suomen syntaksin mukaan vaan voi jäädä yksittäisissä tapauksissa myös ruotsin kielen perusmuotoon, kuten seuraavassa Haaparannan aineiston esimerkissä (50).

- (50) mutta jos ei vaan jaksa mennä *lektio:n* (nominatiivi) ‘tunnille’ (allatiivi), ruots. ‘men om man bara inte orkar gå på lektionen’ HA

Helsingin aineistossa suomen kielen substantiivi voi toimia osana paikan adverbialia ja muodostaa rektion ruotsin kielen prepositiolausekkeessa, kuten esimerkeistä (51–54) ilmenee.

- (51) ja ska fara till *päiväkoti* ‘menen päiväkotiin’ (illatiivi), ruots. ‘till ett daghem/dagis’ HE
- (52) vart ska ni fara på *ripari* ‘mihin menette riparille?’ (allatiivi), tässä: ‘rippileirille’, ruots. ‘på skribaläger’ HE
- (53) när ja var helt mini var jag i *luistelukoulu* ‘kun olin ihan mini, olin luistelukoulussa’ (inessiivi), ruots. ‘i skridskoskola’ HE
- (54) ska vi fara till *kässän* ‘mennäänkö kässään?’ (illatiivi), ruots. ‘till slöjden’ HE

Helsingin aineiston esimerkeissä (51–54) prepositiot näyttävät korvaavan suomen kielen paikallissijojen sijapäätteet ja upotetut suomen substantiivit taipuvat lauseissa ruotsin kielen syntaksin mukaan. Tässä tapahtuu siis aivan päinvastainen ilmiö kuin Haaparannan ja Tukholman aineistoissa, joissa ruotsin upotetut substantiivit saivat suomen paikallissijojen sijapäätteet. Esimerkkien (51–54) prepositiot vastaavat samoja sijapäätteitä esimerkeissä (40–45 ja 47–48). Esimerkissä (54) suomen puhekielistä sanaa *kässä* edeltää ruotsin kielen prepositio *till* ja sanassa on lyhyt loppuvokaali ja *n*-päätte *kässän*. Tämä voi olla puhujan strategia sopeuttaa suomen kielen substantiivi ruotsin kielen äännerakenteeseen ja morfologiaan. Vokaalipäätteiset sanat saavat ruotsin kielen määräisessä muodossa loppuartikkelin *-n*. Ruotsiksi vastaava prepositiolauseke kuuluisi *till slöjden*. Sana *kässä* olisi vastaavassa suomenkielisessä lauseessa illatiivissa ja saisi pitkän loppuvokaalin *mennäänkö kässään?*

Ainoastaan kahdessa tapauksessa suomen kielen upotetut adverbialit saavat suomen kielen taivutuspäätteet.

(55) ja kan inte riktigt fara så dä:r *piiloon* ‘en voi oikein mennä silleen piiloon’, ruots. ‘(och) gömma mig’ HE

(56) ja va he:lt *pihall*, suom. ‘olin ihan pihalla’, ruots. ‘jag var helt ute och cyklade’ HE

Todennäköisesti esimerkkilauseen rakenteeseen (55) *fara så där piiloon* vaikuttaa suomen kielen konstruktio *mennä piiloon*, jota vastaa ruotsin kielessä tavallisesti refleksiiviverbi *gömma sig* prepositiolausekkeen sijaan *till ett gömställe*. Esimerkissä (56) on kyse suomen idiomista *olla pihalla*, ja muotoa voidaan pitää idiomissa kivettyneenä, eikä adessiivin taivutus päätettä tässä tapauksessa voi korvata ruotsin kielen prepositiolla ilman, että idiomien merkitys häviää. Ruotsin kielen vastaava idiom on *vara ute och cykla*.

Kokoavasti voisi todeta, että matriisikieli näyttää tässä tapauksessa antavan rakenteet paikallisuuden ilmaisemiselle koodinvaihdossa. Ruotsin kielen upotetut substantiivit taipuvat paikan adverbialaaleina Haaparannan ja Tukholman aineistossa matriisikielen eli suomen sisä- ja ulkopaikallissijoissa. Vastaavasti Helsingin aineistossa suomen upotetut

sanat koodinvaihdossa esiintyvät paikan adverbiaaleina ruotsin prepositiolausekkeissa eli noudattavat matriisikielen lauserakennetta.

4. Verbien taivutus Haaparannan, Tukholman ja Helsingin aineistossa

Seuraavassa tarkastellaan verbien taivutusta koodinvaihdossa Haaparannan, Tukholman ja Helsingin aineistoissa. Haaparannan aineistossa verbejä on n. 10 % upotetuista ruotsin kielen sanoista. Upotetut ruotsin ja suomen verbit on taivutettu suomen kielen persoonissa, useimmiten yksikön 1. persoonassa. Verbit taipuvat koodinvaihdossa enimmäkseen infinitiivissä ja preesensissä. Moduksista koodinvaihdossa esiintyvät indikatiivi, konditionaali ja imperatiivi. Kuten esimerkeistä (57–60) voi havaita, ruotsin kielen upotetut verbit saavat infinitiivissä suomen kielen A-infinitiivin tunnuksen *-a* (vrt. VISK 2004: § 120). Ruotsin kielen infinitiivimuoto saa joko pitkän loppuvokaalin *-a* (57–58) tai *-ta*-päätteen (59–60). Päätteet ovat luultavasti kaksikielisten puhujien strategioita mukauttaa ruotsin verbit suomen kielen äännerakenteen ja morfologian mukaisiksi.

- (57) sitten ne meinaa *ja:ga:* siinä mettässä ‘metsästää’, ruots. ‘sedan tänker de jaga [ja:ga] där i skogen’ HA
- (58) mää ainakaan halua *by:ta: om* tuolla ‘vaihtaa vaatteita’ ruots. ‘jag vill åtminstone inte byta om [by:ta] där’ HA
- (59) saa nähä Kallea ja vähän *my:sata* sen kans ‘nautiskella (yhdessäolosta)’, ruots. ‘får se Kalle och mysa [my:sa] lite med honom’ HA
- (60) kannattaa niinkö *prö:vata* ‘kokeilla’, ruots. *pröva* [prö:va] ‘det lönar sig att pröva’ HA

Seuraavat ruotsin verbit saavat Haaparannan aineistossa infinitiivissä suomen kielen infinitiivin mukaisen pitkän loppuvokaalin: *ja:ga:* ‘metsästää’, *skicka:* ‘lähettää’, *by:ta: om* ‘vaihtaa vaatteita’, *skippa:* ‘jättää väliin’. Esimerkissä (58) ruotsin kielen partikkeliverbi *byta om* on säilyttänyt koodinvaihdossa myös partikkelin *om*. Seuraaviin ruotsin verbien infinitiivimuotoihin on lisätty suomen kielen infinitiivin

-*ta*-päätte: *blandata* 'sekoittaa', *spe:lata* 'pelata', *my:sata* 'nautiskella (yhdessäolosta)', *jympata* 'voimistella', *tafsata* 'kähmiä' ja *prö:vata* 'kokeilla'. Esimerkeissä (61–62) ruotsin verbi taipuu suomen kielen *MA*-infinitiivissä suomen verbien *alkaa* ja *mennä* yhteydessä.

- (61) mitä sie meinaat alkaa *stude:ra:maan* 'opiskelemaan', ruots. 'va tänker du börja studera [stude:ra]?' HA
 (62) eikö me saaha mennä *praoa:maan* 'harjoittelemaan', ruots. 'får vi inte gå och praoa [prau:a]?' HA

Seuraavat *MA*-infinitiivimuodot esiintyvät Haaparannan aineistossa: *stude:ra:maan*, *fi:k:a:maan*, *prao:a:maan* ja *plugga:maan*. Esimerkissä (63) *hyra*-verbin infinitiivi esiintyy *käydä*-verbin jälkeen puhekielelle tyypillisessä *MA*-infinitiivin lyhennyksessä muodossa (vrt. Paunonen 2006: 37–38).

- (63) miehän voin nytkin käydä *hy:ra:n* koko viikoksi semmosen ponin 'vuokraamaan / vuokraan', ruots. 'jag kan ju redan nu gå och hyra [hy:ra] en sån ponny för en hel vecka' HA

Kahdessa tapauksessa (64–65) ruotsin verbi säilyttää oman infinitiivimuotonsa.

- (64) mun ois pitäny lainata Kaisalta hevosta *niinkö hy:ra* 'vuokrata', ruots. 'jag borde ha lånat en häst av Kaisa liksom hyra [hy:ra]' HA
 (65) se meni yksin *niinkö checka ut* 'luovuttamaan huonetta', ruots. 'hen gick ensam för att liksom checka ut [checka u:t]' HA

Esimerkkilauseissa (64–65) upotettua sanaa edeltää sama suomen kielen suunnittelupartikkelin *niinku* murteellinen muoto *niinkö* (vrt. VISK 2004: § 862; Kolu 2016). Silloin kun ruotsin verbi ei ole mukautunut suomen kielen lauserakenteeseen, koodinvaihtoa näyttäisi edeltävän diskurssipartikkeli, kuten esimerkeissä (64–65). Diskurssipartikkeli merkitsee selkeää katkosta suomen syntaksiin, mikä voi olla puhujien koodinvaihdossa käyttämä strategia, joka helpottaa taivuttamattoman ruotsin sanan upottamista suomen kielen lauserakenteeseen.

Ruotsin kielen verbi esiintyy Haaparannan aineistossa myös indikaatiivin preesensissä (esimerkit 66–71).

- (66) mää ainakin *lämna:n* ne kaikki ‘jätän’, ruots. ‘jag lämnar [lemnar] åtminstone dom alla’ HA
- (67) mää oon sun kaa mää *hänga:n på* ‘tulen mukaan’, ruots. ‘jag är med dig, jag hänger på [heɲær po:]’ HA
- (68) spanskalla mää redan *sälja:n* kaikkia noita juttuja ‘espanjassa (oppiaineessa) mää jo myyn’, ruots. ‘i (läroämnet) spanska säljer [seljær] jag redan alla dom där grejerna’ HA
- (69) *kolla:n* kun sinä *spe:la:t* simsiä ‘katson’, ‘pelaat’, ruots. ‘jag kollar [kollar] när du spelar [spe:lar] sims’ HA
- (70) mutta kuka niitä sitten *ja:ga:* ‘metsästää’, ruots. ‘men vem jagar [ja:gar] dom då?’ HA
- (71) siellähän tulee heti puhelimeen viestiä jos *skolk:a:* siellä ‘pinnaa’, ruots. ‘där kommer ju genast ett meddelande på mobilen om man skolkar [skolkar] där’ HA

Kuten esimerkeistä (66–71) voi havaita, ruotsin kielen upotetut verbit taipuvat preesensissä suomen kielen kaikissa yksikön persoonamuodoissa: *lämna:n* ‘jätän’, *hänga:n på* ‘tulen mukaan’, *sälja:n* ‘myyn’ (yks. 1. persoona), *spe:la:t* ‘pelaat’ (yks. 2. persoona), *ja:ga:* ‘metsästää’, *skolk:a:* ‘pinnaa’ (yks. 3. persoona). Ruotsin upotettu verbi *hänga på* on säilyttänyt myös ruotsin kielen verbipartikkelin *på* koodinvaihdossa. Verbiä *sälja:n* edeltää myös ruotsin kielen adverbili *redan* ‘jo’. Esimerkin (68) lauserakenne noudattaa suomen kielen sanajärjestyksiä. Ruotsin kielessä adverbiali lauseen alussa kääntäisi sanajärjestyksen ja adverbiali *redan* tulisi predikaattiverbin jälkeen: *I spanska säljer jag redan alla dessa prylar* ‘espanjan oppiaineessa myyn jo kaikkia noita juttuja’.

Ruotsin kielessä kieltosana sijoitetaan päälauseessa predikaattiverbin jälkeen, esimerkiksi *jag joggar inte* ‘en juokse’. Vastaavasti suomen kielessä kieltoverbi sijoitetaan esimerkkilauseiden (72–74) mukaisesti ennen pääverbiä. Preesensissä persoonapäätteet tulevat kieltoverbiin (*en, et, ei, emme, ette, eivät*), joka on apuverbinä ja sen jälkeen seuraa pääverbi, josta käytetään ns. vokaalivartaloa (verbin vokaaliloppuinen

vartalo), esimerkiksi *en jaksa* (VISK 2004: § 108). Haaparannan aineistossa kieltolauseet näyttävät noudattavan suomen kielen lauserakennetta. Esimerkiksi kieltoverbi *en* sijoittuu ennen ruotsin kielen pääverbiä, ja ruotsin verbi näyttää saavan kieltolauseessa pitkän loppuvokaalin, kuten esimerkistä (72–74) voi havaita. Ison suomen kieliopin (VISK 2004: § 109) mukaan “pääverbin kieltomuoto on sama vartalo, joka edeltää indikatiivin 1. ja 2. persoonan päätteitä”, esimerkiksi *kerro-n*, *hyppää-t* (VISK 2004: § 109). Esimerkkien (72–74) upotetut ruotsin verbit taipuvat tämän säännön mukaan. Esimerkin (73) verbi *kolla* taipuu myönteisessä preesensissä 1. persoonassa *kolla:-n* (vrt. esimerkki 69) ja kielteisessä preesensissä *en kolla:* (esimerkki 73).

(72) *en mää mee sinne en ork:a:* ‘jaksa’, ruots. ‘jag går inte dit, jag orkar [orkar] inte’ HA

(73) *mää en kolla:* ‘katso’, ruots. ‘jag kollar [kollar] inte’ HA

(74) *mää en* kuitenkin *jogga:* niin täysiä ‘juokse’, ruots. ‘jag joggar [joggar] ändå inte så där för fullt’ HA

Esimerkissä (75) kielteinen imperatiivilause passiivissa noudattaa suomen kielen lauserakennetta ja kieltosana sijoitetaan ennen verbiä.

(75) *ei tafsata* ‘ei kähmitä!’, ruots. ‘tafsa inte!’/ ‘inte tafsa [tafsa]!’ HA

Ruotsin kielen käskymuodossa kieltosana sijoitetaan yleensä verbin jälkeen: *tafsa inte!* Tosin ruotsin kielessäkin lauserakenne *inte tafsa* on mahdollinen imperatiivissa, mutta sitä käytetään yleensä vain kun puhutaan lapsille tai eläimille (SAG 4, Icke satsf. men. § 44). Myös verbi *tafsa* on saanut myös suomen kielen infinitiivin *ta-* päätteän.

Verbi *skolka* ‘pinnata’ esiintyy Haaparannan aineistossa paitsi preesensissä, myös myönteisenä ja kielteisenä imperfektinä (esimerkit 76 ja 77) sekä konditionaalissa (esimerkki 78).

(76) *mää skolk:asin* oikeesti ‘pinnasin’, ruots. ‘jag skolkade [skolkade] på riktigt’ HA

(77) *iskä ei* koskaan *skolkannu* ‘pinnannut’, ruots. ‘pappa skolkade [skolkade] aldrig’ HA

- (78) mitä sun isi sanois jos sää *skolk:aisit* koko typ kasin ‘pinnaisit’, ruots. ‘va skulle din pappa säga om du skolkade [skolkade] typ hela åttan?’ HA

Ainoastaan muutamassa tapauksessa ruotsin kielen verbi taipuu ruotsin kielen syntaksin mukaan. Kahdessa tapauksessa verbi taipuu ruotsin partisiipin perfektissä, kuten esimerkissä (79). Tässä tapauksessa ruotsin ja suomen lauserakenteet poikkeavat suuresti toisistaan, mikä voi olla syynä siihen, että verbi taipuu koodinvaihdossa ruotsin kieliopin mukaisesti. Verbi taipuu ruotsin verbilausekkeen *få betalt* ‘saada maksu’ mukaan.

- (79) se saa *beta:lt* siitä kun se menee sinne kirkkoon ‘sille maksetaan siitä’, ruots. ‘hen får betalt [beta:lt] för det när hen går dit till kyrkan’ HA

Esimerkissä (80) on ruotsin infinitiivimuoto, vaikka suomen verbi *mennä* vaatisi täydennykseksi suomen MA-infinitiivin *mennä opiskelemaan*. Ruotsin kielen verbiä *studera* edeltää diskurssipartikkeli *typ*. Partikkeli tekee katkoksen suomen syntaksiin ja se voi helpottaa ruotsin kielen mukaan taipuvan verbin upottamista suomen lauserakenteeseen (vrt. esimerkit 64–65).

- (80) ois kiva mennä *typ stude:ra* jottain ‘opiskelemaan’, ruots. ‘det skulle vara trevligt att börja typ studera [stude:ra] något’ HA

Tukholman aineistossa ruotsin verbeillä on koodinvaihdossa vain yksittäisiä esiintymiä, joten aineistosta on mahdotonta tehdä yleisempiä johtopäätöksiä. Verbi *stretcha* ‘venyttellä’ taipuu suomen kielen imperfektimuodossa yksikön 1. persoonassa esimerkissä (81).

- (81) mää niinku *stretchasin* ‘venyttelin’, ruots. ‘jag liksom stretchade [stretʃade]’ TU

Tukholman aineistossa on myös muutamia esimerkkejä upotetuista suomen kielen verbeistä ruotsinkielisissä lauseissa. Esimerkissä (82) suomen verbi *selittää* on infinitiivissä ruotsin kielen verbin *sluta* ‘lopeta’ jälkeen.

- (82) *sluta selittää* ‘lopeta selittäminen’, ruots. ‘*sluta förklara*’ / ‘*sluta tjafsa*’
TU

Vastaavassa suomenkielisessä lauseessa verbi *selittää* esiintyisi verbin johdoksena teonnimenä: *lopeta selittäminen*. Voidaan olettaa, että verbi *selittää* noudattaa esimerkissä (82) ruotsin kielen syntaksia, jonka mukaan *sluta*-verbin jälkeen toinen verbi tulee infinitiiviin. Esimerkissä (83) suomen kielen upotettu verbi taipuu suomen kielen mukaan yksikön 1. persoonassa preesensissä.

- (83) *ni vet vad jag harrastan* ‘te tiedätte mitä minä harrastan’, ruots. ‘*ni vet vad jag sysslar med (på fritiden)*’ TU

Tukholman aineiston esimerkkilauseessa (84) on upotettu kokonainen verbilauseke objekteineen suomen kieleen ja verbi *hejar* taipuu ruotsin kielen preesensmuodossa. Myös tässä tapauksessa verbilauseketta edeltää kaksi suomen kielen suunnittelupartikkelia *niinku* ja *tavallaan* (VISK 2004: § 992), jotka luultavasti helpottavat ruotsin kielen aineksen integroimista suomen kieleen.

- (84) *nehän niinku tavallaan hejar på det där laget* ‘kannustaa sitä/tuota joukkuetta’, ruots. ‘*de liksom på sätt och vis*’ TU

Helsingin aineiston koodinvaihdossa esiintyvistä upotetuista suomen kielen sanoista verbejä on n. 10 %. Esimerkeissä (85–91) suomen verbit taipuvat koodinvaihdossa samalla tavalla kuin ne taipuisivat vastaavissa suomenkielisissä lauseissa.

- (85) *jag kan inte selittää* ‘en osaa selittää’, ruots. ‘*förklara*’ HE
 (86) *du få:r inte kiusaa* ‘et saa kiusata / kiusaa’, ruots. ‘*reta*’ HE
 (87) *alla haukkuu dom* ‘kaikki haukkuvat / haukkuu niitä’, ruots. ‘*sablar ner*’ HE
 (88) *som han själv sa: han måste hengittää* ‘kuten hän itse sanoi hänen täytyy hengittää’, ruots. ‘*andas*’ HE
 (89) *vi har nauhoitettu den* ‘me ollaan nauhoitettu se’, ruots. ‘*spelat in*’ HE
 (90) *han sku ha: sulanu* ‘hän olis sulanu’, ruots. ‘*smält*’ HE
 (91) *nå inte tror jag att man sku ha: pelastanu dom* ‘no en usko että niitä olisi pelastettu/ne olisi pelastanu’, ruots. ‘*räddat*’ HE

Kaikissa esimerkkilauseissa (85–91) suomen kielen upotettu pääverbi on taivutettu suomen kielen vastaavan verbimuodon mukaan infinitiivissä, preesensissä ja perfektissä. Esimerkissä (38) suomen upotettu verbi taipuu imperfektissä *uppos*. Koodinvaihdossa esiintyy kaksi modusta: indikatiivi ja konditionaali. Esimerkeissä (86) ja (87) on Helsingin puhekielelle tyypillinen muoto *kiusaa* ja *haukkuu*, jossa on pitkä loppuvokaali ja joka voi vastata joko infinitiiviä tai preesenssiä (Paunonen & Paunonen 2000; Paunonen 2006: 37–38; Saari 2006: 150; Forsskåhl 2015: 63). Myös Helsingin ruotsin kielen verbien taivutuksessa preesensin loppu-*r* usein putoaa ja loppuvokaali ääntyy pitkänä, esim. *kasta*: ‘heittää’ (Höckerstedt 2006: 138). Höckerstedt (2006: 138) toteaa, että vastaava pitkä loppuvokaali suomen kielessä vahvistaa tätä kehitystä myös ruotsin kielessä.

Suomen kieli on ilmeisesti samanaikaisesti aktivoituna koodinvaihdossa, sillä muuten verbien taipumista suomen kieliopin mukaan ruotsinkielisissä lauseissa on vaikea selittää (vrt. esimerkit 25–27). Verbien upottamista helpottavat luultavasti yhdenmukaiset sanajärjestykset molemmissa kielissä. Tosin esimerkissä (88) sanajärjestys poikkeaa ruotsin kielen norminmukaisesta sanajärjestyksestä, jonka mukaan päälauseeseen tulee käänteinen sanajärjestys sivulauseen jälkeen: *som han själv sa måste han hengittää*. Todennäköisesti suomen kielen vaikutus näkyy lauseessa, koska se noudattaa suomen kielen sanajärjestyttä.

Kaikki verbit eivät kuitenkaan taivu lauseissa kuten suomenkielisissä vastaavissa lauseissa. Esimerkeissä (92–96) esitetään ne viisi tapausta, joissa suomen kielen upotettu verbi taipuu koodinvaihdossa eri tavalla kuin se taipuisi vastaavassa suomenkielisessä lauseessa.

- (92) när jag he:lt *ojentaa* dom så hä:r ra:kt ‘kun mä ihan ojennan ne näin suoriksi’, ruots. ‘sträcker ut’ HE
 (93) vi *selittää* de här fö:r alla ‘me selitetään tämä / selitämme tämän nyt kaikille’, ruots. ‘förklarar’ HE
 (94) jag *sovitti* på dom ‘sovitin niitä’, ruots. ‘provade’ HE
 (95) vi *säikähti* ‘me säikähdettiin/säikähdimme’, ruots. ‘blev skrämnda’ HE
 (96) jag ha:r *harrastaa* de ‘olen harrastanut sitä’, ruots. ‘sysslat med’ HE

Esimerkeissä (92–93) ja (96) upotetut suomen kielen verbit ovat suomen kielen infinitiivissä, vaikka verbit taipuisivat preesensissä (92–93) ja perfektissä (96) sekä yksikön ja monikon 1. persoonamuodossa vastaavissa suomenkielisissä lauseissa. Nämä tapaukset voivat selittyä edellä mainitulla Helsingin puhekielille tyypillisellä verbien pitkällä loppuvokaalilla (Höckerstedt 2006: 138). Esimerkeissä (94) ja (95) verbi taipuu imperfektin 3. persoonassa, vaikka subjektina on ruotsin kielen persoonapronomini *jag* ‘minä’. Ehkä muodot *sovitti* ja *säikähti* ovat lähempänä ruotsin kielen tiettyjä imperfektimuotoja, jotka päättyvät kahden konsonantin jälkeen vokaaliin (esimerkiksi *hette*, *ledde*). Suomen kielen muoto *sovitin*, joka päättyy konsonanttiin, olisi ruotsin morfologian vastainen imperfektimuoto. Toisaalta suomen kielen yksikön ensimmäisen persoonan imperfektimuoto *sovitin* ja monikon ensimmäisen persoonan imperfektimuoto *säikähdimme*, jotka ilmaisevat verbin persoonapäätteellä tekijän (minä / me), jäävät ruotsin kielen lauseissa turhiksi, kun subjektina on *jag* ‘minä’ ja *vi* ‘me’.

Helsingin aineistosta löytyi kolme upotettua suomen kielen verbiä kielteisissä lauseissa. Tässä tapauksessa on kiinnostavaa tarkastella, sijoittavatko puhujat ruotsin kieltoisanan ruotsin kielen lauserakenteen mukaisesti predikaattiverbin jälkeen (päälauseessa) vai ennen verbiä suomen kielen syntaksin mukaisesti. Esimerkeissä (85–86) kieltoisana *inte* esiintyy ruotsinkielisen apuverbin ja suomenkielisen pääverbin välissä, jolloin se noudattaa ruotsin kielen lauserakennetta: *jag kan inte selittää* ‘en osaa selittää’ (ruots. ‘*jag kan inte förklara*’). Esimerkissä (97) esiintyy yksinkertainen predikaattiverbi *äänittää* yksikön 3. persoonassa ja kieltoisana *inte* on sijoitettu ruotsin kielen lauserakenteen mukaisesti verbin jälkeen. Suomen kielen vastaavassa lauseessa kieltoisana sijoitettaisiin ennen verbiä ja verbin kuuluisi olla kieltomuodossa: *mutta se ei äänitä* (VISK 2004: § 109).

- (97) *men den här åänittää inte på timmen* ‘mutta se ei äänitä tunnilla’,
 ruots. ‘*spelar inte in*’ HE

Esimerkit (85–86) ja (97) osoittavat jälleen, että lauseensisäistä koodinvaihtoa voi tapahtua myös sellaisissa kohdissa, joissa suomen ja ruotsin sanajärjestys on erilainen, mutta koska esimerkkejä kielteisistä lauseista Helsingin aineistossa on vain muutama, voidaan olettaa, että puhujat suosivat yhdenmukaista sanajärjestystä koodinvaihtokohdissa.

Tutkimustuloksieni mukaan upotetut ruotsin ja suomen kielen verbit taipuvat koodinvaihdossa suomen verbintaivutuksen mukaan persoonissa, tempuksissa ja moduksissa sekä Haaparannan että Helsingin aineistossa matriisikielystä riippumatta. Tukholman aineistosta on vain muutama esimerkki verbien taivutuksesta koodinvaihdossa. Haaparannan aineistossa kieltosana on sijoitettu päälauseessa suomen syntaksin eli matriisikielen mukaisesti ennen pääverbiä, kun taas Helsingin aineistossa kieltosana on sijoitettu ruotsin pääverbin jälkeen, mikä noudattaa matriisikielen syntaksia.

5. Päätäntö

Tässä artikkelissa olen tarkastellut, miten suomen ja ruotsin upotetut substantiivit ja verbit taipuvat koodinvaihdossa kaksikielisten nuorten keskusteluissa kolmella eri paikkakunnalla: Haaparannassa, Tukholmassa ja Helsingissä. Haaparannan aineistossa matriisikieli on suomi ja ruotsin kielen substantiivit sekä verbit taipuvat pääasiassa matriisikielen kieliopin mukaan. Ruotsin kielen upotetut substantiivit taipuvat koodinvaihdossa suomen kielen sijoissa: partitiivissa, nominatiivissa ja genetiivissä sekä sisä- ja ulkopaikallissijoissa. Ruotsin verbit taipuvat pääasiassa suomen kieliopin mukaan persoonissa, tempuksissa ja moduksissa.

Tukholman vertailuaineistossa koodinvaihtoa tapahtuu enimmäkseen niissä keskusteluissa, joissa matriisikieli on suomi. Tukholman aineiston koodinvaihdossa on paljon samoja piirteitä kuin Haaparannan aineistossa; ruotsin kielen substantiivit saavat suomen kielen taivutuspäätteitä. Tukholman aineistossa ruotsin upotetut substantiivit ovat kuitenkin noin puolessa tapauksista ruotsin nominatiivissa ja koodinvaihdossa näkyy enemmän ruotsin kielen syntaksin vaikutusta kuin

Haaparannan aineistossa. Upotettuja suomen ja ruotsin verbejä esiintyy Tukholman aineiston koodinvaihdossa vain muutama, joten niiden perusteella ei voi juurikaan tehdä johtopäätöksiä.

Helsingin vertailuaineistossa matriisikieli on ruotsi. Kaksikieliset nuoret käyttävät lauserakenteita ja sanajärjestystä, jotka ovat yhdenmukaisia molemmissa kielissä. Helsingin aineiston puhujat taivuttavat suomen kielen substantiiveja ja verbejä useimmiten suomen kieliopin mukaan, kuten ne taipuisivat vastaavissa suomenkielisissä lauseissa. Poikkeuksena ovat upotetut suomen kielen substantiivit, jotka esiintyvät ruotsin prepositiolausekkeissa paikan adverbiaaleina. Helsingin aineistossa suomen kielen upotetut substantiivit saavat adverbiaalina sijapäätteiden sijaan nominatiivimuodon eteen preposition, kun taas Haaparannan ja Tukholman aineistoissa ruotsin kielen sanat taipuvat suomen sisä- ja ulkopaikallissijoissa. Matriisikieli näyttää paikallisuuden ilmaisemisessa antavan rakenteet upotetuille sanoille ja lausekkeille.

Poplackin (1980) yhdenmukaisuusrajoittimen sijaan voisi suomen ja ruotsin välisessä koodinvaihdossa puhua pikemminkin siitä, että kaksikieliset puhujat näyttävät suosivan sanajärjestyksen yhdenmukaisuutta. Tämän tutkimuksen kaksikieliset puhujat suosivat koodinvaihdossa yhdenmukaisia lauserakenteita, mutta koodinvaihtoa voi tarvittaessa tapahtua myös kohdissa, joissa suomen ja ruotsin sanajärjestys ja rakenteet eroavat toisistaan, kuten kieltolauseissa ja paikallisuuden ilmauksissa. Silloin puhuja joutuu koodinvaihdossa tekemään valinnan esimerkiksi kieltosanan paikan, ruotsin kielen prepositioiden tai suomen kielen sijapäätteiden välillä. Haaparannassa kaksikieliset puhujat noudattavat suomen kielen lauserakennetta ja sijoittavat kieltoverbin ennen ruotsin kielen pääverbiä päälauseessa sekä lisäävät ruotsin kielen substantiiveihin sijapäätteet ruotsin prepositioiden sijaan, kun taas Helsingin aineistossa nuoret sijoittavat kieltosanan pääverbin jälkeen ja prepositiot nominatiivimuotoisten suomen substantiivien eteen ruotsin lauserakenteen mukaisesti. Tukholman aineistossa ei puolestaan ole nähtävissä kummankaan kielen lauserakenteen selkeää suosimista.

Tarkasteluni pohjalta voi todeta, että kaksikieliset puhujat Haaparannassa, Tukholmassa ja Helsingissä käyttävät erilaisia strategioita integroidessaan toisen kielen ainesta matriisikieleen. Haaparannan ja Tukholman aineistossa ruotsin substantiiveja integroidaan suomen kieleen taivuttamalla niitä suomen sijamuodoissa. Haaparannan aineistossa yksi strategia integroida ruotsin substantiiveja suomen kieleen on lisätä niihin *i*-päätte: språ:kva:li ‘kielivalinta’ (ruots. *språkval*). Aineistossa on myös kaksi esimerkkiä kaksinkertaisesta morfologiasta monikollisissa sanoissa objektina, esimerkiksi sanassa *uppgiftereitä*.

Haaparannan aineistossa ruotsin verbejä integroidaan suomen kieleen taivuttamalla verbejä suomen persoonamuodoissa, tempuksissa ja moduksissa. Ruotsin verbejä integroidaan suomen kieleen myös pidentämällä verbien loppuvokaalien kestoa suomen äännerakenteen mukaiseksi, esimerkiksi *ja:ga:* (vrt. ruots. [ja:ga]). Sekä Haaparannan että Tukholman keskusteluissa käytetään koodinvaihdossa myös diskurssipartikkeleita, jotka tekevät katkoksen suomen kielen syntaksiin ja mahdollistavat ruotsin nominatiivimuotoisen substantiivin tai infinitiivimuotoisen verbin upottamisen suomen kieleen.

On mahdotonta tietää, mistä erot kolmen eri aineiston koodinvaihdon välillä johtuvat. Todennäköisesti ympäröivän yhteiskunnan, kodin ja koulun kieliympäristöllä on suuri vaikutus nuorten kielenkäyttöön. Haaparannan kahden kaksikielisen koulun kielistrategian tavoitteena on kasvattaa oppilaita aktiiviseen kaksikielisyyteen. Koulun opettajien mukaan alueelle muuttaa jatkuvasti uusia suomenkielisiä perheitä ja ruotsia opiskellaan yhä useammin toisena kielenä, mikä todennäköisesti osaltaan vaikuttaa koulun oppilaiden kielenkäyttöön. Myös ruotsinkielisen koulun oppilaista 75 %:lla on suomenkielistä taustaa. Haaparannan aineiston perusteella voi olettaa, että suomen kielen rooli keskusteluihin osallistuneiden kaksikielisten nuorten keskinäisessä kommunikaatiossa on vahva.

Tukholman kahdella ruotsinsuomalaisella koululla oppilaat käyttivät keskusteluissa keskenään pääasiassa ruotsin kieltä. Koodinvaihtoa tapahtui (ruotsiin) silloin, kun nuoret käyttivät keskenään suomen

kieltä matriisikielenä, ei juurikaan päinvastoin. Aineistoni perusteella näyttääkin siltä, että ruotsin kielen asema Tukholman aineiston nuorten keskinäisessä kommunikaatiossa on vahva. Tämä tulee esille myös koodinvaihdossa, jossa näkyy enemmän ruotsin syntaksin vaikutusta kuin Haaparannan aineistossa. Myös molempien ruotsinsuomalaisten koulujen opettajien mukaan oppilaat käyttävät keskenään enimmäkseen ruotsia.

Vastaavasti Helsingin aineistossa suomen kielen syntaksi näyttää olevan aktivoituna koodinvaihdossa matriisikielen eli ruotsin syntaksin ohella, sillä upotetut suomen substantiivit ja verbit taipuvat pääasiassa suomen kieliopin mukaan.

Keskeisenä tutkimustuloksena voidaan pitää sitä, ettei koodinvaihto näyttäydy täysin samanlaisena Haaparannan, Tukholman ja Helsingin aineistoissa, vaikka yhteisiäkin piirteitä on. Suomen kieliopin vaikutus näkyy kuitenkin koodinvaihdossa matriisikielestä riippumatta, mikä on ymmärrettävää, kun ottaa huomioon suomen kielen rikkaan sijamuotojärjestelmän. Seuraavana tutkimuskohteena on upotettujen adjektiivien ja adverbien taivutus suomen ja ruotsin koodinvaihdossa samoissa kolmessa aineistossa. Alustavien havaintojen pohjalta voi todeta, että adjektiivit ja adverbinit noudattavat koodinvaihdossa useammin ruotsin kieliopin mukaista taivutusta kuin substantiivit ja verbit.

Lähteet

- Baker, Colin 2001. *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. 3rd ed. Clevedon: Multilingual Matters.
- Bhatia, Tej K., William C. Ritchie 1996. Bilingual language mixing, Universal Grammar, and second language acquisition. – William C. Ritchie, Tej K. Bhatia (Eds.), *The Handbook of Second Language Acquisition*. San Diego–London: Academic Press, 627–688.
- Boeschoten, Hendrik 1998. Codeswitching, codemixing, and code alternation: What a difference. – Rodolfo Jacobson (Ed.), *Codeswitching Worldwide*. Berlin: Mouton de Gruyter, 15–24.
- Clyne, Michael 1987. Constraints on code-switching: How universal are they? – *Linguistics* 25 (4), 739–764. <http://dx.doi.org/10.1515/ling.1987.25.4.739>

- Edwards, Malcolm, Penelope Gardner-Chloros 2007. Compound verbs in code-switching: Bilinguals making do? – *International Journal of Bilingualism* 11 (1), 73–91. <http://dx.doi.org/10.1177/13670069070110010501>
- Forsskåhl, Mona 2015. Finlandssvensk slang. – Marika Tandefelt (Red.), *Gruppspråk, samspråk, två språk. Svenskan i Finland – idag och i går 1:2*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Gardner-Chloros, Penelope 2009. *Code-Switching*. Cambridge: Cambridge University Press. <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511609787>
- Gardner-Chloros, Penelope 2010. Contact and code-switching. – Raymond Hickey (Ed.), *The Handbook of Language Contact*. Oxford: Wiley-Blackwell, 188–207.
- Halmari, Helena 1997. *Government and Code-Switching. Explaining American Finnish*. *Studies in Bilingualism* 12. Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. <http://dx.doi.org/10.1075/sibil.12>
- Helsingin kaupungin tietokeskus 2014. Helsingin ja Helsingin seudun väestöennuste 2015–2050. Ennuste alueittain 2015–2024. Helsingin kaupungin tilastokeskuksen tilastoja 29. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Henricson, Sofie 2013. *Svenska i finsk miljö. Interaktion, grammatik och flerspråkighet i samtal på svenska språköar i Finland*. Doktorsavhandling. Helsingfors: Helsingfors universitet, finska, finskugriska och nordiska institutionen.
- Häkkinen, Kaisa 1997. Mistä sanat tulevat? [’Where do words come from?’] Suomalaista etymologiaa. Helsingfors: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Höckerstedt, Leif 2006. Helsingforssvenskan – vem är du? – Kaisu Juusela, Katariina Nisula (Toim.), Helsinki kieliyhteisönä. Helsinki: Helsingin yliopisto, suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos, 123–139.
- Juurakko, Taina 1996. Prepositioner i finskspråkiga gymnasisters inläraarsvenska. *Studia Philologica Jyväskyläensia* 40. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kolu, Jaana 2016. Kodväxling i tvåspråkiga ungdomssamtal i Haparanda och i Helsingfors – Matrisspråk, morfosyntaktisk integrering och anpassningsstrategier. – Anna W. Gustafsson, Lisa Holm, Katariina Lundin, Henrik Rahm, Mechtild Tronnier (Red.), *Svenskans beskrivning* 34. Lund: Lunds universitet. Centre for Languages and Literature. *Lundastudier i nordisk språkvetenskap Serie A* 74, 299–312.
- Kovács, Magdolna 2001. *Code-switching and Language Shift in Australian Finnish and Australian Hungarian*. Åbo: Åbo Akademi Förlag.
- Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk. 2009, 724. http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2009724-om-nationella-minoriteter-och_sfs-2009-724 (25.5.2016).

- Lainio, Jarmo 1996. Finskans ställning i Sverige och dess betydelse för sverigefinnarna. – Jarmo Lainio (Red.), *Finnarnas historia i Sverige 3. Tiden efter 1945*. Helsingfors, Stockholm: Finska historia samfundet, Nordiska museet, 255–310.
- MacSwan, Jeff 1999. *A Minimalist Approach to Intrasentential Code Switching*. New York: Garland Press.
- MacSwan, Jeff 2014. *Grammatical Theory and Bilingual Codeswitching*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press. <http://dx.doi.org/10.7551/mitpress/9780262027892.001.0001>
- Muysken, Pieter 2000. *Bilingual Speech. A Typology of Code-Mixing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Myers-Scotton, Carol 1992. Comparing code-switching and borrowing. – *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 13 (1–2), 19–39. <http://dx.doi.org/10.1080/01434632.1992.9994481>
- Myers-Scotton, Carol 1993. *Duelling Languages. Grammatical Structure in Code-switching*. Oxford: Clarendon Press.
- Park, Hyeon-Sook 2013. Kodväxling som fenomen – exemplet svenska koreanska. – Kenneth Hyltenstam, Inger Lindberg (Red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle. Andra upplagan*. Lund: Studentlitteratur, 281–309.
- Paunonen, Heikki 2006. Vähemmistökielestä varioivaksi valtakieleksi. – Kaisu Juusela, Katariina Nisula (Toim.), *Helsinki kieliyhteisönä*. Helsinki: Helsingin yliopisto, suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos, 13–99.
- Paunonen, Heikki, Marjatta Paunonen 2000. *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii. Stadin slangin suursanakirja*. Helsinki: WSOY.
- Pfaff, Carol 1979. Constraints on language-mixing: intrasentential code-switching and borrowing in Spanish-English. – *Language* 55 (2), 291–318. <http://dx.doi.org/10.2307/412586>
- Poplack, Shana 1980. Sometimes I'll start a sentence in Spanish y termino en español: Toward a typology of code-switching. – *Linguistics* 18 (7–8), 581–618. <http://dx.doi.org/10.1515/ling.1980.18.7-8.581>
- Saari, Mirja 1989. Kodbyte och lån. – *Folkmålsstudier* 32, 197–207.
- Saari, Mirja 2003. På väg mot ett blandspråk? Finska inslag i svenskan förr och nu. – Ann-Marie Ivars, Sari Maamies, Peter Slotte, Eivor Sommardahl, Marika Tandefelt (Red.), *Boken om våra modersmål. Festschrift till Mikael Reuter på hans 60-årsdag den 17 maj 2003*. Esbo: Schildt, 294–308.
- Saari, Mirja 2006. Stadin ruotsi. Huomioita erään nuorisoryhmän koodin vaihtelusta. – Kaisu Juusela, Katariina Nisula (Toim.), *Helsinki kieliyhteisönä*.

- Helsinki: Helsingin yliopisto, suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos, 142–161.
- SAG 2 1999 = Telemann, Ulf, Staffan, Hellberg, Erik Andersson, Svenska Akademiens grammatik 2. Ord. Stockholm: Svenska Akademiens.
- SAG 4 1999 = Telemann, Ulf, Staffan, Hellberg, Erik Andersson, Svenska Akademiens grammatik 4. Satser och meningar. Stockholm: Svenska Akademiens.
- Sjöström, Sören 2006. Språkets struktur, betydelse och användning. Stockholm: Norstedts.
- Språklag 2009. <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20090600.htm> (6.3.2016).
- Statistiska centralbyrån. http://www.scb.se/sv_/ (6.3.2016).
- Thomason, Sarah Grey 2001. Language Contact: An Introduction. Washington DC: Georgetown University Press.
- VISK 2004 = Hakulinen, Auli, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen, Irja Alho 2004. Iso suomen kielioppi [‘Grammar of Finnish’]. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 950. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php> (16.5.2016).

Is there grammar in code-switching between Finnish and Swedish?

Nouns and verbs in Finnish/Swedish code-switching

J A A N A K O L U

University of Jyväskylä

The aim of the present study is to research bilingual Finnish-Swedish and Swedish-Finnish adolescents' code-switching in Haparanda, Stockholm and Helsinki. In this article the main focus of the investigation is on the integration of embedded nouns and verbs in intrasentential code-switching from the point of view of grammar. The article investigates whether the code-switching is governed by Finnish or Swedish grammar, and how Swedish words are integrated into Finnish syntax and vice versa.

The theoretical framework is found in the field of code-switching research and grammatical aspects of language alternation. A central interest of researchers on code-switching grammar is the grammatical constraints on where code-switching can occur in a sentence and where it is not possible because of violating the syntactic structure. The present analysis of code-switched sentences is also concerned with Poplack's *equivalence constraint*, which predicts that code-switches will tend to occur at points where the juxtaposition of elements from the two languages does not violate a syntactic rule of either language.

The primary data was collected in 2014–2016 among bilingual adolescents at three junior high schools in Haparanda. The secondary data was collected in 2014 at a Swedish junior high school in Helsinki and in 2015–2016 at two Swedish-Finnish junior high school in Stockholm. The data consists of video- and audio-recorded group and pair conversations. All the recordings were made outside lesson times. The analysis of the collected conversation data is qualitative.

The results of this investigation show that code-switching between Finnish and Swedish is mainly governed by Finnish grammar and Finnish is used in the different noun cases, regardless of the matrix language. Embedded Swedish

nouns adopt Finnish inflectional endings in code-switching in Haparanda and Stockholm. However, there are also some exceptions, especially in the conversational data from Stockholm, where the nouns also can be in the bas form or follow Swedish syntax.

Also, in the conversational data from Helsinki it is not the matrix language, i.e. Swedish, but the embedded language, Finnish, that provides the case suffixes for the embedded Finnish words. Expressions of locality are an exception: a prepositional phrase in code-switching can be made up of a Swedish preposition and a Finnish noun in the bas form in the Helsinki data.

Swedish verbs are incorporated into the Finnish syntactic frame in the data from Haparanda. When a Swedish verb is incorporated into Finnish syntax, the verb gets a Finnish verb marker, e.g. an infinitive marker. In the Helsinki data, too, Finnish embedded verbs inflect in Finnish for tense, mode and person in code-switching. Code-switching actually tends to occur at points where the two languages have equivalent surface structures, although it is also possible at points where Finnish and Swedish have different surface structures, as in negative sentences.

Keywords: language contact; bilingualism; incorporating; matrix language; embedded language; equivalence constraint

Jaana Kolu

PL 35

40014 Jyväskylän yliopisto, Finland

jaana.kolu@jyu.fi